

OLIE ONDER DE GOLVEN

Francis Kerckhof

In 2020, na storm Odette, spoelde er olie aan op onze stranden. Geen zwarte smurrie. Nee, deze olie was van een andere orde, netjes verpakt – enfin toch de meeste – in witte plastic flessen met een groene of rode dop. Op de bodem van de fles stond “BP” en een jaartal: 1966. Een bevriende garagist met een lange carrière wist me te vertellen dat het smeerolie en remolie was. Ik kende die flessen al langer.

WAAR KWAMEN DE FLESSEN VANDAAN? EEN SPANNENDE ZOEKTOCHT

De eerste flessen vond ik in de zomer van 2014 in de omgeving van Oostende. Enkele jaren later, in 2018, lagen diezelfde flessen er opnieuw. Nu waren ze al meer begroeid. Dat begon interessant te worden. Niet minder dan 25 soorten trof ik aan op de flessen: schelpjes, zeepokken, mosdierjes, kokerwormen... Zo te zien hadden de flessen niet al te lang rondgedreven. Dat sloot een herkomst uit het Kanaal of zuidwestelijker uit. De Noordzee dan maar, vermoedelijk uit een wrak verder uit de kust, maar welk? Dat is zoeken naar een speld in een hooiberg.

Nog een paar jaar later, meer bepaald in de nacht van 17 op 18 december 2020, lagen de stranden van de Belgische westkust en Noord-Frankrijk bezaaid met de witte flessen. Zo'n serieuze stranding trok natuurlijk de aandacht. Reden genoeg om een collega in te schakelen en het OSERIT wiskundig driftmodel van de BMM te laten lopen. Daarmee kun je de milieu-impact van olievervuiling op zee op korte termijn traceren. Deze simulatie van het mogelijke traject is ook geschikt voor ander drijvend materiaal.

En ja, de uitkomst wees inderdaad op een Noordzee-herkomst. Vervolgens merkte een collega op dat het wrak van de Birkenfels, een groot (156 m) Duits vrachtschip, in het mogelijke drifttraject van de flessen lag. Dat schip zonk op 7 april 1966 na een aanvaring met een ander Duits vaartuig, in

de dichte mist. De flessen konden weleens uit dat wrak afkomstig zijn. Maar hoe bewijs je dat?

Aan boord van de Birkenfels was de voornaamste lading ijzererts, naast heel wat andere goederen. Zijn ruimen zaten tjokvol – het was nog voor het containertijdperk. Een precieze ladinglijst was nergens te achterhalen en ook de firma BP kon ons niet verder helpen. Nu is het imposante wrak van de Birkenfels een klassieker onder de duikers. Bijna elke zichzelf respecterende duiker heeft erop gedoken. Die hadden wel enkele jeeps, toiletten, waskommen, batterijen en zakken met onbekende inhoud gezien. Maar flessen? De meesten aan wie ik het vroeg niet. Met uitzondering van één duiker, die er wel had opgemerkt, drijvend tegen het plafond van het ruim. Bij een volgende gelegenheid zou hij er speciaal op letten.

KUNNEN WE ER NOG VERWACHTEN?

De Birkenfels ligt vrij ver uit de kust, zo'n 50 km, en zowat 30 m diep. Je zou denken dat het geweld van de golven zo diep niet reikt, niet dus. Vermoedelijk schudt elke stevige storm het wrak grondig dooreen. Waardoor er steeds weer van die flessen vrijkomen. Die gaan vervolgens een eigen leven leiden.

Waar ze aanspoelen is afhankelijk van de wind. Ofwel op onze, ofwel op de Noord-Franse kust (bij noordelijke wind, zoals in 2020). Ze kunnen ook verder noordwaarts

Witte plastic flessen met smeer- en remolie spoelen geregeld aan op onze stranden. Mede door de begroeiing op de flessen zijn we nu vrij zeker waar ze vandaan komen. © Aâron Fabrice de Kisangani

drijven om dan ergens in Nederland te stranden. En inderdaad, van de Noord-Hollandse kust en de Waddeneilanden bleken verschillende strandingen van dergelijke flessen bekend. Op Texel spoelden ze zelfs al in 1968 aan. Toen werden ze door plaatselijke strandjutters verkocht. Sommige flessen maakten een nog langere reis, helemaal tot op de Deense stranden.

Blijft de vraag waar de olie is gemaakt en de flessen gevuld zijn. Misschien in Antwerpen? Dat was niet te achterhalen. En ook het aantal flessen dat is verscheept, is onbekend. Wat wel zeker is, is dat zolang er van die flessen in het wrak zitten, er zullen blijven opduiken (!). Geen goed nieuws voor het zeeleven. Want in het begin waren de flessen nog redelijk intact maar na meer dan een halve eeuw verweren ze steeds meer om uiteindelijk te gaan lekken.

Wrakken, het zijn echte tijdscapsules, die nu en dan wat van hun geheimen prijsgeven. Zo vond ik ooit, in 1979, blokken cacaoboter met de opdruk Astra. Die bleken gefabriceerd door de firma de Zaan uit..... jawel, Zaandam! En die bestond nog. Een woordvoerder vertelde me dat ze omstreeks de jaren 1930 gemaakt waren. Maar uit welk wrak die blokken afkomstig waren, dat weet ik nog altijd niet... Ik kan er soms niet van slapen.

Een blok cacaoboter met de opdruk Astra spoelde in 1979 aan op het strand. © Francis Kerckhof